

Izhaja vsak petek

Naročnina znaša:

celoletna . . . K 4—
pololetna . . . K 2—
šestletna . . . K 1—
posamezna št. 10 vin.

Nefrankirana pisma se
ne sprejemajo; reko-
pisi se ne vračajo.

Náša Moč

Glasilo slovenskega delavstva

Uredništvo in uprav-
ništvo v Ljubljani,
Katoliška tiskarna

Oglasi se sprejemajo
po dogovoru.

Štev. 1.

DRŽAVNA

V Ljubljani, 6. decembra 1918.

Leto XIV.

V LJUBLJANI

XIV. letnik.

XIV. se predstavlja Naša Moč naši delavski organizaciji. Ustanovljena je bila z namenom, da se najodločnejše zavzema za koristi slovenske katoliške delavske demokracije in v blagor vsega delavstva ne glede na desno in na levo. Posrečilo se nam je začetkom XX. stoletja, da smo našim razmeram primerno po angleškem vzorcu ustanavljali politično neodvisna strokovna društva. Rajni dr. Krek je rekel: V stanovskih vprašanjih gre v prvi vrsti za blagor vseh delavcev. Zato naj ne vlada v njih politika in ne slabi pri nas itak slabih delavskih moči. Reč je šla dobro naprej, toda strankarska strast ali zavest sta bili močnejši, kakor stanovska korist. Strokovne organizacije smo imeli, glasila pa ne. Sicer je sprejemal »Slovenec« rad in točno naše reči, v svojem okrilju in pod njegovo zaščito so se bili veliki naši delavski mezdni boji v tistih časih proti nemškim in tudi domačim delavskim krvosomom pri Devici Mariji v Polju, na Javorniku, na Savi in tudi v Ljubljani. Na dr. Krekovo iniciativo se je zato sklenilo na povseitu gorenjskih delavskih društev izdajati delavski list. Ta sklep se je obnovil na I. vseslovenskem delavskem shodu pri Dev. M. v Polju. Reč se je zavlekla do decembra. Pri Naši Moči je dr. Krek sam uredil tehnično ekspedicijo in upravo in je pri prvih številkah dokler ni aparat pričel mehanično funkcionirati, celo sam »folcala« in pomagal delati ovoje. Prve letnike Naše Moči so značili poleg feljtonov (Finžgar, dr. Izidor Cankar, Češnik, dr. Krek in drugi) posebno delavski dopisi.

Naša Moč se je prerila skozi 13 let, kar je že nekaj, posebno še zato, ker je ostala Naša Moč predvsem strokovno delavsko glasilo in se je pečala s političnimi vprašanji le, kadar je to zahteval delavski blagor.

Če se bo moralá Naša Moč v Jugoslaviji bolj pečati z delavsko politiko, kakor do zdaj, ne moremo vedeti. To pa vemo, da se morajo naše delavske vrste še bolj strniti, kakor so strnjene do zdaj. Ker so v Jugoslaviji padle razlike med političnimi in nepolitičnimi društvi, se lahko strnejo strokovne in politične delavske zadeve v Jugoslovanski Strokovni Zvezi.

Vsekakor: v Jugoslaviji potrebujemo še bolj delavskega glasila, kakor smo ga v stari Avstriji. Naše naročnike in bralce prosimo: pridobite Naši Moči kolikor mogoče veliko novih naročnikov!

I. G.

Najnižja delavska plača.

Z ustanovitvijo Jugoslavije se je storil velik političen korak, ki je osvobodil troimenški narod Slovencev, Hrvatov in Srbov njegovih tlačiteljev. Tudi naš delavec je v tem oziru na boljšem, ker ne bo vedno ravno vsled svoje narodnosti zapostavljen napram delavcem druge narodnosti. Saj je vsem dobro znano, da je bil pri nemških podjetnikih ali nemških uradnikih vedno v ospredju delavec nemške narodnosti, domačin pa je ostal vedno le hlapec. V tem oziru bo zdaj, upajmo, boljše.

Ali pa se bo izboljšalo tudi gospodarsko

stanje našega delavca, to bodi v prvi vrsti reč nas delavcev samih, da za to poskrbimo. Kapital je napram delavcu vedno in vedno le mrzel in brez srca. Kapitalistom vseh narodnosti gre le za to, da izžmo v svojo lastno korist iz delavca zadnjo kapljo krvi. Ni mar kapitalu, ali delavec in njegova družina žive v človeških razmerah, gre se mu edino le za tem, izžrpati iz delavca zadnjo moč v svoji lastni dobiček in svojo lastno pomnožitev.

Zahtevati moramo delavci, da bo v novi državi zakonodaja prepojena socialnega zmisla in socialnih potreb. Govorimo le čisto odkrito in povejmo, da je nam delavcem v prvi vrsti na tem, da se naše razmere uredi tako, kakor to odgovarja pravičnosti in pa našemu pomenu, ki ga ima delavstvo v človeški družbi. Ako bodo zakoni glede delavskega varstva in preskrbe v novi državi odgovarjali našim zahtevam in potrebam, potem je brez dvoma, da bomo mi delavci najboljši državljani, srečni v svoji domovini, ki bo skrbela za nas.

Industrija v Jugoslaviji ni velika. Vsled naravnih bogastev in za izvoz silno ugodne lege pa ima Jugoslavija vse predpogoje za veliko industrijo. Imamo še neizčrpane, pa tudi še neodkrite velikanske rudnike, imamo morje in še mnogo drugih takih naravnih dobrot, ki bodo nedvomno ustvarile pri nas prej ali slej veliko industrijo. Zato je dolžnost naše jugoslovanske države, da se delavski material ne bo izrabljala samo za dobiček posameznih podjetnikov, ampak da bo ta delavski material po svojem delu in ustvarjanju deležen dobička vseh naravnih ugodnosti, ki jih nudi naša lepa domovina za ugoden razvoj industrije.

Država mora vzeti delavsko varstvo v svoje roke in ščititi delavca pred izrabljanjem kapitala. Že veliki papež Leon XIII. je pisal v svoji znameniti okrožnici »Rerum novarum« l. 1891. o delavskem varstvu od strani države tako-le: »Splošno mora država bolj skrbeti za reveže, kakor za bogatine. Rod bogatinov, ki je ograjen s svojimi trdnjavami, potrebuje manj javnega varstva; nesrečno ljudstvo, ki nima nobenih svojih moči za svoje varstvo, je pa najbolj navezano na državno upravo.« Ako se hoče država mirno in redno razvijati, mora imeti predvsem zadovoljne državljane. Prepričani smo, da bodo bogatini na naši lepi zemlji popolnoma zadovoljni, ker jim ta nudi po svojem naravnem bogastvu dovolj dobička, zato pa mora gledati država, da bo tudi drugi del prebivalstva, to je delavstvo v tej državi živelo človeku primerno in kolikor mogoče zadovoljno življenje.

Svetovna vojna je tudi v tem oziru na kmetško prebivalstvo slabo vplivala, da se mnogo kmetijskih ljudi ne bo vrnilo na kmetijska posestva, ampak bodo ostali v mestih in iskali služb po tvornicah. Imamo zelo veliko invalidov, ki tudi ne bodo šli na kmete, ampak ostali bodo v mestih in ponujali svoje preostale moči industriji. Pričakovati je tudi, da se vrnejo v večjem številu industrijski delavci iz Amerike nazaj v svojo domovino. Delavski trg bo postal velik in medsebojna delavska konkurenca bo neznosna. Rastla bo vsled tega brezposelnost in z njo ubožstvo in beda. Kapital bo zbiral le krepke delavce, ki jih bo dosti, plačeval pa jih bo vsled preve-

likega števila brezposelnega delavstva le slabo.

Dolžnost države je torej, da ugotovi minimalno (najnižjo) delavsko plačo, ki bo primerna krajevnim, delavnim in življenjskim razmeram, in ki bo zadoščala, da bo delavec z njo lahko preživljal sebe in svojo družino, in sicer ne v ubožstvu, ampak tako, kakor je to človeku primerno. Leon XIII. pravi v svoji že gori imenovani okrožnici glede delavske plače sledeče: »Plača mora biti toliko, da preredi delavca z ženo in otroci in mu da prilžnost, si še kaj prihraniti za starost.«

Kakoršne so današnje delavske plače, je skoro nemogoče, da bi delavec poleg svoje osebe mogel preživljati še ženo in otroke. Velikanska draginja in nizke plače silijo delavčevu ženo in mladoletne otroke, da si iščejo zaslužka in pomagajo pri vzdrževanju družine. To pa je velika napaka, ki se zelo kruto maščuje, da delavec-oče ne zasluži toliko, da bi mogel sam preživljati svojo družino. Družina je temelj države; ako je stavba zidana na trden temelj, potem ni nevarnosti, da bi se podrla. In ako je tudi pri državi. Družina je temelj, in tu je treba gledati, da je temelj trden in družina v redu.

Danes je temu drugače. Mož v tovarni, žena v tovarni, otroci sami doma ali na cesti, kjer vidijo in slišijo stvari, ki na otroško srce ne vplivajo blagodejno, ampak skvarjajo. Ženamat, ki je središče družine, katere dolžnost je, voditi vzgojo svojih otrok, jim vcepjati v srce dobre in praktične nauke za življenje, jih poučevati o vsem potrebnem in nadzirati noč in dan njih početje, nje ni cel dan doma, otroci pa so prepuščeni samemu sebi in tako počasi dozorevajo za razne kaznilnice. Mesto da bi postali kdaj dobri in pošteni državljani in koristni človeški družbi, postanejo nadležni državni in bolešči človeški družbi. Dolžnost države mora biti skrbeti za to, da mati ostane v svoji družini in je ne bodo skrbi za kruh in obleko svoje družine silile v delavnico.

Krasno je opisal tako žalostno sliko delavčeve družine leta 1869. močunski škof baron Ketteler: »Delavka — strašna beseda, ki je preje ni poznal noben jezik, ki je ni noben čas pojmoval in ki sama odtehta vse takozvane napredke naših dni! Žena, ki je delavka, ni več žena. Nima več tistega skritega, zavarovanega, čistega življenja; ne obdajajo je več nežni, sveti utiski rodbinskega življenja; ne živi več pod moževo oblastjo, marveč pod delovodje v čisto skvarjeni družbi, ločena od moža in otrok. Oče in mati sta po 14 ur na dan vsaksebi. To ni več rodbina. Mati ne more več dojiti svojih otrok; zato tako umirajo delavski otroci. Za domačo izbo nobeden ne poskrbi, ne za snažnost, ne za druge potrebe. Obleka je raztrgana, otroci zanemarjeni. Ni čuda, če oče le nerad prihaja v svojo ozko, umazano, neprežračeno luknjo, kjer ga čakajo polnači otroci in žena, ki jo komaj pozna, in če si vsled tega poišče gostilne.«

Ako je bila že za časa škofa Kettelerja slika delavčeve družine tako žalostna, kakšna je šele danes, ko je kapital vsled špekulacije ženo že docela usuznjil. Nesrečna vojna pa je le še to dopolnila. Povsod v vseh podjetjih

brez razlike stroke vidiš ženske, ki vrše delo, ki so ga prej izvrševali delavci. Gotovo je, da tega ni mogoče danes več odpraviti, toda omejiti se mora. Delavec mora sam s svojim delom prisluziti toliko, da ne bo treba njegovi ženi v tovarno ali druge službe. Pogoji za obstanek države je dobra, trdna, poštena in zadovoljna družina; ta pogoj se bo pa le tedaj izvršil, ako bo mati sama vodila vzgojo svojih otrok, to pa je le mogoče, ako jo bo država oprostila skrbi za gmotni obstanek njene družine.

V splošnem je nujna potrebna določitev najnižje plače tudi zato, ker se s tem onemogoči podjetniku prehitro menjavanje delavstva. Ako bo podjetnik vedel, da za nižjo plačo ne dobi drugih delavcev, jih ne bo tako pogosto menjaval, kakor dela to danes. Naselila se bo stalnost med delavci, in to je velike važnosti za državo. Delavstvo se bo pričelo bolj zanimati za svojo domovino, izboljšavalo si bo svoj gmotni položaj tudi s snovanjem raznih gospodarskih zadrug in stavbinskih društev. Zidalo si bo svoje hišice in se za stalno naselilo v dotični občini. S tem bo izginjal potujoči proletarijat in naselila se bo zadovoljnost in srečno rodbinsko življenje. Z odstranjenjem največje skrbi, skrbi za svoj obstanek, se bo delavstvo poprijelo strokovne izobrazbe in sploh vsega, ki bo njemu samemu in državi v korist. Z omiko in izobrazbo pa bo rastle tudi blagostanje države. Zadovoljen bo delavec, srečna in trdna bo država!

Delavci, tovariši!

Upravičeni smo:

1. da se nam dovoli 8 urni delavnik;
2. da se uveljavi socialno zavarovanje za vse delavce: tovarniške, obrtniške, trgovske, kmetiške in rudniške;
3. da se nam prizna vsako leto teden dni dopusta.

To so naše minimalne zahteve. Borili se bomo, da vse to čimprej dosežemo. Agitirajte povsod in razložite vsem trpečim in doslej brezpravnim, da je sedaj čas, da stopimo na plan s svojimi zahtevami. Ne zamudimo važnega trenutka!

Zabav'janje na debelo in drobno zoper aprovizacijo.

IZ KRANJA.

Po našem mestu je velik vrišč in splošno se zabavlja na debelo in drobno zoper gg. voditelje naše aprovizacije. Med temi nezadovoljnici ne dobiš samo brezpravnega delavskega proletarijata, ne, celo intimni prijatelji teh gospodov samozavestno govorijo o tem vzornem gospodarstvu, kjer ima eden mnogo, drugi pa ničesar. Če si še bolj miroljuben in stojš kot neinteresen na strani, se vprašaš vendar ne hote, ko imaš že polna ušesa, kako neki res vlada ta gospoda, kdo neki je zraven? Vse to sumničenje in zabavljanje mora imeti podlagu.

Res nezadovoljnosti ni dalo toliko povod dejstvo, da smo zdaj odrezani od severa in da ni pričakovati boljših razmer, dokler se vse ne uredi, ne, pravi vzrok je obnašanje aprovizacije tekom cele vojske. Višek je doseglo gotovo zadnji čas, ko so se razna živila dražje prodajala kot jih dobi delavec pri kmetu.

Eno bo zgodovina, kronika našega mesta v poznih letih očitala vsem, ki so živeli ob svetovni vojni, in to je, da ni ta čas poznal močnih, energičnih ljudi, ki bi se upali raztrgati zagrinjalo na dvoje, ono zagrinjalo, ki loči izkoriščevalce ljudstva od ljudstva samega. Res, velika je moč onih, ki kaj imajo. Ah, kako težko je prenašati težo, udarce onih, ki še pred kratkim niso bili bogati, zdaj tekom vojne pa so stopili med blažene in govorijo mogočno. Ko so junaki umirali na bojnih poljanah, drugi zopet stradali in se pehali za

drobce, ki so padali od bogatinove mize, takrat so ti naši ljudje pokazali ves svoj trgovski talent in se na račun ljudstva odebili. Kmet in delavec, ves srednji sloj je bil kocka, s katero so igrali. Za delavce je bilo to stanje obupno. Gospodje so sami stopili na sramotni oder in kot na zločince bo kazalo ljudstvo nanje do zadnjega moža te generacije.

Videli smo, da smo ložje shajali s podjetniki, ki so nam že pred vojsko dajali kruh. Skrbeli so za aprovizacijo precej dobro, a kar ni bilo prav in dobro, ložje smo trpeli, kot udarce bogatinov, ki jih je šele vojska rodila. Kolikrat so nam žalili ponos, kolikrat prezirali, brezpravni smo bili — a vse je vleklo z njimi, vse je imel denar na svoji strani. Pa ni bilo človeka med ljudstvom, ne pri oblasteh, da, pri zadnjih še najmanj, kar bodi posebej ugotovljeno, ki bi stopil med nje kot sodnik in sodil pravično. In med vrste teh prezirateljev ubogega ljudstva je stopila kot enakovreden član naša aprovizacija. Ni mi do konkretnih dokazov, dovolj je, da je ta oblast, ki naj je izšla iz ljudstva, ki naj bi bila zastopnica ljudskih interesov in koristi, tako omalovaževala ljudsko besedo, tolikrat žalila ljudski ponos. Prepozno je, da bi preiskovali vse grehe, poznim zanamcem hočemo ohraniti poročilo o teh strašnih časih.

Ni bilo okusno, ne, skrajno žaljivo in nevredno sodobnega človeka je bilo, da je v zavesti svoje polne moči dala ta gospoda na javnem trgu izklicati imena onih, ki niso hoteli molčati; vsaj nagon po samoohrani jih je silil v to. Živeti so morali, in če je kdo izmed njih kaj preveč dejal, Bog bi jim odpustil, ta gospoda se je maščevala. Pomislite, maščevanje na tako nizek, da, podel način. Lahko bi to preprečila, toda ne, veselila se je v gostilnah te svoje jalove zmage.

Delavci in delavke, pozabili bomo, kako so nas odirali, pozabili bomo, kako izkoriščali, pehali od Poncija do Pilata, ne bomo pa pozabili ponižanja in žaljenja, ne bomo pozabili, kako so se nam smejali, se rogali v obraz, kako se radovali nad našim položajem. Naš osebni ponos so blatili; klonile so nam glave, ker vse smo lažje prenesli, glad in pomanjkanje smo lažje trpeli, le porogljivih, prezirljivih besedi, ne, te so nam preživo rezale v srce.

Na zadnji postaji smo, svobodni smo, rešeni gnile Avstrije, glavne krivde te strašne vojske in napočil bo čas, ko bomo rešeni tudi teh ljudi. In zato je dobro, da se že danes zavedamo naloge, katera nas čaka takrat, ko bo solnce vsem sijalo. Sklenimo se, ne imejmo nobenega stika več s to grešno gospodo. Tudi delavec je gospod, a žal, da se tega vedno ne zaveda. Revež, velik revež je, če nima nastopa, če ni dovolj izobražen. Če bi naše ljudi razsvetlil Sv. Duh, da bi spoznali, kako nujno in resnično potrebna je izobrazba in organizacija. Poglavitna zahteva delavstva v novi državi bodi: spolnite in pomnožite šole.

Čprav jim je kdo katerikrat delal krivico in očital kak greh po krivem, kar pa dvomim, so vendar vstrajali do zadnjega kljub sumničanju in tožbam. Res, dobro je moralo biti pri koritih, vsaj vsak drugi bi bil že davno odstopil, če bi moral po nedolžnem vse prenašati! Kako brezsrčno so res postopali. Ubogo ljudstvo se jim ni smililo. Zdaj odstopajo. O ironija, komu imponirate? Kazali boste na račune, češ, pogledj in molčaj boš. Vse lepo, a kdo je kontroliral podrobnosti, kdo nadziral odredbe posameznikov, ki so imeli kaj govoriti, kdo kaznoval obnašanje njihovo?

Vsega tega ljudstvo ne bo pozabilo. (Dopis, ki nam je došel, smo objavili nespremenjen. Želimo pa, da se nam sporoče podrobnosti, na katere namigava naš dopisnik. Sploh naj se nam sporoča iz vseh krajev, kako so poslovala aprovizacije in naj se nam naznanijo suha dejstva, če kaj ni bilo prav.)

IZ LJUBLJANE.

Vojske je konec. Prinesla nam je našo svobodo, prinesla tudi Italijane na našo zemljo. Ljubljanska aprovizacija še vedno posluje, toda delavstvo še vedno trpi pomanjkanje, kakor ga je med vojsko. Obsojamo najodločnejše vsaki boljševidem, toda danes še vedno trpi lakoto, kdor se ni preskrbel z živili takrat, ko se je ob umiku stare avstroogrške armade kradlo na drobno in debelo in so se kupovala od vojakov živila. Ogromne množine živil so rekvirirali. In ljudje vprašujejo, za-

kaj jih ne razdele, za denar seveda, med nje. Ljudje so videli, kako so vojaki z glavnega kolodvora vozili ogromne množine riža v skladišča mestne aprovizacije. Ljubljanci ga še niso videli. Pomanjkanje je kljub koncu vojske še vedno veliko. Kruh se peče v Ljubljani sedaj tako slab, dasi je veliko drož, da ni užiten. Na ljubljanski trg prihajajo polagoma živila. To je prav. Upamo, da bo ljubljanski trg kmalu zopet prav dobro založen z živili, toda tako neizmerno so živila draga, da se delavec še danes ne more nasititi. In ljudje se morajo preživeti. Država SHS tvori danes že precej veliko gospodarsko ozemlje. Poverjenika za prehrano, ki je obenem ljubljanski župan, res prav lepo prosimo, naj z vso odločnostjo skrbi za to, da bo ubožno ljubljansko prebivalstvo preskrbljeno z živili. Vse se doseže, kar se hoče, samo resno se mora hoteti. Premožnejši ljudje si znajo že preskrbeti živeža. Če ne drugače, se odpeljejo v Zagreb, kjer je živeža dovolj, samo drag je; speha dovolj, kilo po 26 kron, bel moke: sploh vsega. V trenutkih, ki so tako kritični, kakor so današnji, se mora delati na to, da ljudje niso lačni. Saj je revež v Ljubljani ves čas stradal, zakaj ni poverjeniku za prehrano mogoče, da nam preskrbi toliko živeža, da bo tudi Ljubljancan-revež sit, ker premožni Ljubljanci itak stradanja popolnoma nič ne poznajo in ne čutijo. Gospod poverjenik za prehrano in gospod ljubljanski župan: na plan s še večjo odločnostjo, kot do zdaj. Ker odkrito pripomno, da se je župan in dr. Tavčar res ves čas vojske pošteno trudil za prehrano, pričakujemo, da bo nasitil zdaj lačne!

Jugoslovanski škofje za slovansko bogoslužje.

Sestanek jugoslovanskih škofov v Zagrebu.

Zagrebski nadškof je poklical na sestanek vse jugoslovanske škofje, da zavzamejo načelno stališče v glavnih vprašanjih, ki se sedaj javno preračevajo.

Pršli so dne 27. novembra t. l. v Zagreb škofje ljubljanski, banjaški, senjski, križevski in splitski; pomožni škofje Šarić, Premuš in Lang; drugi škofje so poslali svoje zastopnike.

I.

Soglasno so sprejeli sledečih pet resolucij, namenjenih Narodnemu veču in vsej javnosti:

1. Zbrani jugoslovanski katoliški episkopat radostno pozdravlja zedinjenje vseh Slovencev, Hrvatov in Srbov v eno neodvisno državo; priznava Narodno veče kot vrhovno provizorno oblast, in priznal bo istotako tisto definitivno oblast, ki jo bo ustvarila volja naroda po konstituenti.

2. Jugoslovanski katoliški episkopat si bo prizadeval, da se z vsemi verskimi sredstvi upostavi po dolgotrajni vojni omajana krščanska morala; posebno si hoče prizadevati, da bo katoličanom svet na pravičnosti in krščanski ljubezni zasnovani socialni red, svet krščanski zakon in nedotakljiva zasebna last.

3. Jugoslovanski katoliški episkopat se trdno nadeja, da bo jugoslovanska država priznala pravice katoliške Cerkve in vse dotične točke uredila dogovorno s sv. stolico.

4. Jugoslovanski episkopat uvideva, kako opravičeno je, da pride revnejši del kmetskega stanu do primerne zemljiške posesti in da je v to svrhu potrebna agrarna relorma veleposestev; zato je s svoje strani pripravljen izposlovati dovoljenje sv. stolice, da se proti pravični odškodnini odstopijo od cerkvenih velikih posestev v to svrhu potrebna zemljišča.

5. Jugoslovanski episkopat želi in hoče, da živi v krščanski ljubezni in najboljšem razmerju z vsako v Jugoslaviji priznano veroizpovedjo, a seveda v prvi vrsti s pravoslavno hierarhijo in pravoslavnim ljudstvom.

II.

Poslali so izjavo vdanosti, pokorščine in spoštovanja papežu Benediktu XV. s prošnjo za blagoslov mladi Jugoslaviji.

Pooblastili so nadškofa, naj čim prej v imenu vseh vloži na Sv. očeta prošnjo za dovolitev liturgije v slovenskem jeziku, in sicer sv. maše v staroslovenskem, drugih obredov pa v živem narodnem jeziku.

Sklenili so, naj se nadškof v njihovem imenu pri mirovnem kongresu zavzame za zavod sv. Hieronima v Rimu, ako bi mu pretila kaka nevarnost.

Izrazili so priznanje senioratu za odločno in uspešno delo, ki tudi v teh razburjenih časih ni prenehalo, želeč, naj tudi v prihodnje v zvezi s škofi delo nadaljuje.

Poslali bodo skupen pastirski list vsem katoličanom naše Jugoslavije.

Razen teh vprašanj so se pečali z nekaterimi bolj neznatnimi in končali posvetovanja v petek z zahvalno molitvijo pred Najsvetejšim.

Iz našega katoliškega dijaštva.

V rdečih platnicah se nam je predstavila 1. in 2. (!) številka XXI. letnika »Zore«, glasila katoliškega jugoslovanskega dijaštva. Štiri leta med vojsko ni živela! Zdaj zopet živi in osredotočuje in vabi ter združuje mlade kulturne naše delavce na prosvetnem polju. Med slovenskim katoliškim dijaštvom in našo delavsko organizacijo je vladalo vedno dobro, pristržno, prijateljsko razmerje. Delavec si še ni priboril svojih pravic, ki mu grejo po načelih krščanske etike, dijak zakopan v svoje študije, plemenit, nepokvarjen, poln vzorov, drži z zatiranecem. Ne morem si predstavljati dijaka, ki bi se ne pečal s socialnim vprašanjem, ki je tudi v Jugoslaviji pereče, mora dati Jugoslavija delavstvu vzorno socialno delavsko postavodajo in priliko razvoja. Poznavanje delavskega programa, delavskih stremiljenj in teženj je dijaku nujno potrebno. Praktično so naši fantje na Dunaju in v Gradcu imeli veliko tesnega stika s slovenskim delavstvom. V Gradcu so celo ustanovili in držali skupino J. S. Z., na katero smo bili v Ljubljani bolj ponosni, kakor na marsikatero po številu članov mogočno skupino. V Jugoslaviji naši fantje gotovo ne bodo prezrili važnosti proučevanja delavskega vprašanja, kar je zelo potrebno, ker ne zadošča, da se zadovoljiš le z nekaterimi splošnostmi, v to vprašanje z naravnost ogromno literaturo se moraš zelo vglobiti. Samo študij socialnih ved je pa premalo. Kdor se peča z njimi, mora biti v trajnem stiku z delavstvom. Dr. Krek je bil. Zato je tudi v vseh njegovih socialnih delih kipelo življenje. Zato so bili njegovi članki vedno tako živi, zato so zadeli v jedro življenja. Po štirih letih neprostovoljnega odmora in počitnic bi rekel dr. Krek: Fantje, na delo med delavce in kmete!

Da spozna naše delavstvo katoliško misleče naše študente, ponatisnemo uvodnik »Zore« »Po štirih letih.« Slove:

Štiri leta naš list ni živel. Cela akademična doba je za nami, akademična doba dolgih prisilnih akademskih počitnic, a molčnega učenja in mukepolnega nazornega pouka v trdi življenjski šoli. Kakor da je po onem vzkliku, ki ga je v »Zori« cenzura zadušila tik pred vojnim izbruhom, list v grozi in protestu proti vsemu, kar se godi okoli nas, onemel. Vsakemu med nami se je to čisto umevno zdelo, »Zora« ni prenehala, ker ni imela sotrudnikov, tudi izdajanje ji ni bilo onemogočeno, a nemogoče je bilo navdušenje za dogodek, ki nas polnijo z grozo, s studom in neizmernim trpljenjem. Kdo bo navdušen, ko mu trga krvnik-vojna najboljše iz družine, kdo bo pisal himne na umor in klanje, ljudje božji, ko umirajo tov. Koruza, Tavčar, Zgur in cela vrsta starejših in mlajših? Naše vrste so molčale v gorki bolesti, naša srca krvavela v vedno novih ranah, ki so nam jih sekale težke vesti o izgubah naših tovarišev. V tihih, zasebnih sestankih, šepetaje in tovarišu na uho, nezaupljivi do znanca, ki je sedel pri sosednji mizi, do neznanca, ki je šel mimo okna, smo tožili svoje skrbi in bolesti. Čisto novi krvniški kazenski zakonik se je porodil v svetu. Veleizdajalec je bil, kdor ni napovedoval vsemu svetu vojne, veleizdajalec, kdor je govoril jezik, v katerem mu je mati pela uspanko. Kako bi bila taka doba krivice in nasilja, ko so s slastjo in nasmehom preganjali poedince, meniče, da uduše s tem cele narode ostala v srcu katoliškega jugoslovanskega dijaštva brez sledu? Dijaštvo je vez med stanov in sloji v narodu; od vsepovsod izvira njegov dotok, njegovo gibanje je barometer narodove

kulture in samozavesti, kulturnega dela, načrtov in stremiljenja, občutljiva in natančna prizma narodovih napak in vrlin; krivice in trpljenje, ki jih narod prenaša, čuti dijaštvo potisocerjeno. Ni čuda, če smo se bali in trepetali za naš narod in za lepó zemljo, ki nam jo je Bog odkazal pod svojim solncem in nebom. Kako majhna in bolestnosmešna je bila naša iz otroške ljubezni izvirajoča malodušnost!

Srečni smo, da smo sinovi takega naroda, srečni v vsej veliki odgovornosti, ki jo nosimo: Katoliški jugoslovanski dijak hočemo in moramo biti vredni sinovi svojih očetov in mater. Ne samo v izjavah, bratje moji, temuč tudi v trdem delu! In »Zora« bodi izraz volje do katoliško-narodno delokračnega dela naših vrst; strašni svetovni vrvež traja še vedno; naše molčanje bi utegnilo biti našim vrstam v pogubo v času, ko padajo v naša srca klena zrna neizprosne blagovesti nove dobe, ko se v dolgi temi faraonske sužnosti svetlikajo iz davne dalje nove zvezde vodnice ter se nam odpirajo nova obzorja in novi vidiki.

Čim bolj je ječalo človeštvo pod krvniško peto samodržcev in samovoljnikov, tem bolj je zmagovala in bo zmagovala ideja o ljubezni in pravičnosti, ker jo občuti vsako srce. Če je nekoč samo dvanajst preprostih ljudi izpodkopalo tla rimskemu imperiju in osvojilo svet, se zdi, da je sedaj Kristus pozval srca več kot dvanajstih narodov, da bi vrnili svetu pravičnost in mir, ter osramotil krivičnost in nasilje.

Ideja zmaguje, bratje moji: tu še samo kakor iskra, tam že mogočen požar, ideja je zmagovala v času, ko se je zdelo, da raste drevo s koreninami proti nebu, ko je moral brat moriti brata, ko mora trgati oče lastni deci zadnji grižljaj od ust. Ideja zmaguje, ker ne osvaja zemlje, temuč srca in duše. In da izpove katoliško jugoslovansko dijaštvo to trdno vero v zmago krščanskih idej resnice, pravice in ljubezni, bodi »Zora« njegova vidna tribuna.

Nepopisna je radost naših src, ko se zremo vsa pod eno zastavo z istim kulturnim geslom in ciljem. V vsakem času kliče Kristus svoje učence in vsak, ki mu je dal oči, da gleda, ušesa, da posluša, in besedo, da govori, je dolžan, da mu vreden prvih učencev sledi.

Brez ognjišča so bile naše vrste; neobjavljeni, razkropljeni širom sveta, nismo imeli lučke-srednice. Danes izhaja list z večjo, širjo nalogo nego pred vojno, pod njegovim praporom stoje nove, dosihdob samo prijateljske vrste, ki jih je nekoč list navdušeno pozdravljal le kot goste. Sedaj so naš bistveni del. In pozdravljati nima pravega smisla, kajti kdo bi sanemu sebi pel pozdrav in slavo na kulturni njivi?! Kar srce družji, ne razdružji noben mejnik in noben odlok! Naj je uradni zemljevid našega juga še tako pisan in pester, vojna katoliškega jugoslovanskega dijaštva ne pozna in ne pripozna mej, ki jih ni postavil Bog.

Tako začepnja »Zora« svojo novo dobo. Urednik ne obeta ničesar; njegova srčna želja je ohraniti »Zoro« kot zvesto zrcalo vsega našega življenja in dela, znamenje-prapor naših vrst, znamenje-kažipot naših steza.

Po zgledu naših dveh vladik in apostolov dr. Jegliča in dr. Mahniča hoče »Zora« zvesto in neomajno stati na braniku za Kristusov nauk in narodove ideale, neizprosna in stroga glasnica in zaščitnica pravice, resnice in ljubezni, ne prizanašajoč napakam in zmotam nikjer, še najmanj v lastnih vrstah. List hoče biti vest naše srčne poglobitve vreden spomina pokojnega Evangelista, vesten in natančen izvrševatelj njegove blagovesti. Njegovo ime je njegov program, pravec našega kulturnega dela je vprašanje:

»Kaj bi rekli naši padli tovariši, kaj bi rekel dr. Krek?!« Urednik.

Zaprte hišo sramote!

Ljubljana, 3. decembra 1918.

Izvestna hiša v Zvonarski ulici v Ljubljani je postala v zadnji dobi pozorišče najostudnejših orgij. V alkoholu poživiljena sla žanje ondi svoje triume in — žrtve. Koliko moč in fantov bi ostalo poštenih in — zdravih, ako ne bi bilo tistega vsem odprtega močvirja v Zvonarski ulici, h kateremu vleče moške

opijanena sla kakor večšo smrdljiva leščerba! Najtežje in najresnejše naloge stoje pred nami — bodisi pred narodom kot celoto, bodisi pred posameznikom; vsem nam gre za to, da si osnujemo novo, trdno, srečno bodočnost. A naše moštvo drvi v močvirje prostitucije, kjer gubi svoje pravne in telesne moči, svoje zdravje in ubija vnaprej družinsko srečo svojo in svojih otrok. A še več.

Te dni je zahtevala hiša sramote v Zvonarski ulici celo smrtno žrtve: Med pijanimi obiskovalci je prišlo do prepira, govorila sta bajonet in revolver in na mestu je ostal mrtev s prestreljenim vratom mlad človek. Moč, ki mu je v častnem boju za domovino smrt prizanesla, je našel svoj konec v — bordeluh. Bedna domovina, bedna majka!

Vprašali bi policijsko nadzorovalno oblast, kako vrši svojo dolžnost? Za vse javne lokale velja policijska ura — ali je hiša v Zvonarski ulici izjema, ali ima privileg? Za vse izgrede in orgije, ki se gode na št. 13, je odgovorna javnosti nadzorovalna policijska oblast. Pozivamo jo tu na odgovor!

Pozivamo pa tudi Narodno vladu SHS, naj v svojem področju nemudoma odpravi reglementirano prostitucijo, to najostudnejšo dedščino stare Avstrije, ki se je redila od vlačugarstva in pijanstva. V Jugoslaviji ne maramo tega madeža, ki ga odpravljajo v vseh kulturnih deželah. Demokratična ideja ne more in ne sme trpeti tudi tega najsramatnejšega suženjstva, ki ga nalaga ženski reglementirana prostitucija.

Krščansko socialno delavstvo, zvesto načelom krščanske etike in demokratični misli, nujno zahteva:

Zaprte hišo sramote!

Smrt prostituciji v Jugoslaviji!

Žalosten dogodek, ki se je zgodil te dni v hiši nesramnosti v beli Ljubljani, ko je mladi človek izdihnil svojo dušo, je osredotočil vsč pozornost na to smrdečo mlakužo, ki razširja smrad posebno med mladino in okužuje z njo naše ljudstvo v prestolnici naše Slovenije! Ali je moralo priti do te žalostne zgodbe? Ali se mlada naša svoboda slavi z orgijami v hiši, s katero je nas Ljubljančane osrečila judinja Löwy, naklonil jo nam I. H., ker se je zbal grožnje starega pokvarjenega generala avstrijskega, ki je grozil, da bodo avstrijski regimenti zapustili Ljubljano, če ne dobe njegovi oficirji in njegovi vojaki prilike, da lahko v hiši nesramnosti delajo greh. Nič niso pomagali protesti poštenega ljubljanskega prebivalstva: judovski bordel smo dobili!

Strašen škandal se je zgodil v njem. Judinja Löwy je do krvi izmозgavala svoje sužnje, kvarila slovensko mladino, solze mater nad sinovi, kdo jih je štel? Ve zanje le On nad zvezdami! Podkupovala je ljubljanskega policijskega svetovalca Podgorška, da je mirno trpel, kar se je godilo v brlogu greha. Naša javnost in mednarodna organizacija v varstvo ženske časti je nastopila. Zaropotali so tudi dunajski listi. Podgoršek je izginil v Ameriko. Zlo se je skušalo omiliti. Odpraviti pa hiše sramote ni hotel ljubljanski občinski svet, ker se je bal npravno propadlih avstrijskih generalov, teh zaščitnikov kasernirane prostitucije.

Danes nimajo nobene besede več npravno pokvarjeni pokrovitelji prostitucije, na bojiščih tepeni avstrijski generali. Ni jih več. Njihovo delo: bordel v Ljubljani je pa ostal in delajo greh v njem mladi ljudje! Ali ni dovolj, da so nam avstrijski, hunski in ogrski oficirji med svetovno vojsko kvarili naša dekleta in žene ter jih onečaščali za denar? Ni li dovolj, da so se v Ljubljani spremenili najfinejši lokali v shajališča, v trge z ženskim blagom, ker se je med svetovno vojsko tudi tajna prostitucija grozno razpasla? Kajpak: kultura (!) mora biti kronana tudi z bordelom. S tem najgršim izrodkom staropoganske rimske dobe!

Leta 1904. se je zgodil sedanjemu ljubljanskemu podoben smrtni slučaj v nemškem pristaniškem mestu Bremen. Mesto je protestantsko, ni katoliško. Posledica je bila, da so bordele kratkim potom zaprli. Na Dunaju so tudi že leta 1904. zaprli bordele, ta žalostni

preostanek dobe iz časov sužnjev. Celo v Trstu so zelo, zelo čistili, odpravili celo natarke. V Ljubljani je seveda bordel ostal!

Znanstveniki zahtevajo popolno odpravo bordelov. Toda s teorijo in z literaturo na polju prostitucije se ne nameravamo baviti! Povemo pa to-le: V Monakovu, glavnem mestu Bavarske, so že leta 1904, zaprli vse bordele, prepovedali popolnoma vsako poulično prostitucijo, prepovedali celo vsako shajanje za ljubljenskih parčkov v hotelih in tudi v zasebnih penzionatih. Slo je! In Monakovo ni Ljubljana: je veliko svetovno mesto, kjer je središče umetnikov, kjer je velika vojaška garnizija, promet s tujci je naravnost ogromen.

Ali homo sledili v Jugoslaviji recimo zgledu Monakova? Ne verjamemo, ker poznamo gnjilobo, ki jo je podedovala naša družba od hunskih generalov in oficirjev. Toda prepričani smo, da v Sloveniji lahko odpravimo vsaj kasernirano prostitucijo: v Ljubljani, v Celju in Mariboru in tudi sicer glejmo na to, da se bodo prenočišča ostro nadzorovala in da se onemogoči shajanje povsod v njih. Sovražimo sicer policijske sitnarije, toda kadar gre za to, da ostane naš rod zdrav, pripočamo manjše zlo, da zabranimo — kugo!

Orli dela o!

»Zveza Orlov« nam pošilja sledeči oklic: Bratski odsek! Zveza Orlov je pričela delati. Napravila si je že podroben načrt za delo v bližnji bodočnosti. Od Vas, bratski odsek, je zdaj odvisno, če se bo mogel ta načrt izpeljati. Kvišku srca, ki naj bodo polna poguma in upa za bodočnost. Najprvo Vam priporočamo sledeče: 1. Zberite vse svoje člane na sestanek, na katerem se pogovorite o stanju odseka in razmerah, ki vladajo zdaj pri Vas. 2. Odbor in vaditeljski zbor naj pričneta takoj z rednimi sejami. 3. V najkrajšem času — vsaj do novega leta — skličite občni zbor. O Vašem vstajenju, gibanju, načrtih, težavah poročajte Zvezi Orlov v Ljubljani. Če potrebujete predavateljev, govornikov itd., sporočite Zvezi Orlov, ki Vam pojde po svojih močeh v vsakem oziru na roko. Skratka: Skrbite za tesen stik z Zvezo Orlov, oziroma njenim predsedstvom. Dopise naslavljajte: Zveza Orlov, Ljubljana, Katoliška tiskarna. Orlovski praznik 8. decembra t. l. obhajajte v znamenju vstajenja in poživiljenja Orlovske organizacije. V ljubečem spominu do Vaših padlih bratov — v veliki, skrbeči ljubezni do Vaših najmlajših bratov, ki naj postanejo kdaj cvet našega naroda — v dejanskih ljubezni do svobodne naše domovine — v nikdar ugasli ljubezni do Onega, ki nas je dozdaj vedno srečno vodil za lepimi našimi cilji — v tem naj se vrši vstajenje! Bratje na delo! V imenu domovine, v imenu naših ciljev Vas kličemo, Vas prosimo: bratje, na delo! Tudi mi hočemo delati skrbno in požrtvovalno, to Vam obljubljamo. Nazdar! — Za Zvezo Orlov: Dr. Lovro Pogačnik.

Z veseljem priporočamo ta poziv tovarišem delavcem. V delavskih krajih mora tudi ta organizacija dobiti delavski značaj. V trdih bojih preizkušeno delavstvo se bo v njej primerno uveljavilo.

Okno v svet.

Plače metalcem snega na Dunaju. Dunajski mestni svet je storil sklep, da bo plačeval metalcem snega do 18. leta starim na dan osem kron, nad 18 let starim pa 10 kron.

Zahteve služkinj v Prazi. Demokratično valovanje je v Češko-slovaški republici prešinilo tudi češke služkinje v Prazi. Zbrale so se na shodu in zahtevale po ameriškem vzorcu, da naj se njihovo vsakdanje delo preneha ob 5. uri popoldne, da naj se jim dovoli nedeljski počitek in eno dela prosto popoldne med tednom.

Beda na Dunaju. Dunajski listi sporočajo, da je 400 odvetniških koncipientov brez službe.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Poverjenišvo za socialno skrb pri Narodni vladi SHS v Ljubljani. Delavec nam piše: Kakor čujemo, izdeluje poverjenišvo za socialno skrb pri Narodni vladi SHS v Ljubljani zakonske načrte za delavsko varstvo. To je vse hvale vredno. Kljub temu se nam zdi potrebno pripomniti, da bi to poverjenišvo lahko tudi delavske zastopnike iz naših krščansko-demokratskih vrst pritegnilo k temu delu. Po številu naših organiziranih delavcev sta izvršilni odbor krščansko-socialnega delavstva in Jugoslovanska strokovna zveza upravičena zahtevati, da se pri takem delu ne zapostavlja. Kolikor nam je znano, mi nimamo v tem poverjeništvu, ki je za nas delavce najvažnejše, prav nobenega zastopnika, ampak so vsi sami socialni demokratje. To pa ni pravično! (Naš sotrudnik ima prav. Ker je delavec, seveda ne pozna svetovnih nazorov gospodov, ki sede v uradu poverjenišva za socialno skrb. Poverjenik sam, Anton Kristan, je socialni demokrat. Uradništvo njegovega oddelka pripada deloma liberalni, deloma socialno-demokratski stranki. Med njimi sta dva gospoda, katerih eden si je pridobil ime na polju varstva otrok v časih, ko je Franc Jožef I. priporočal varstvo otroka in je tudi kot slovenski pisatelj na dobrem glasu, drugi gospod je izboren sociolog samouk, dr. Krekov učenc. Sicer nam ne gre za imena, marveč za dejanski položaj, in ta je tak, da v tem oddelku Narodne vlade SHS v Ljubljani ni nobenega zastopnika naše delavske organizacije. Ker se je sestavila Narodna vlada SHS potom dogovora vseh slovenskih strank, nismo ugovarjali, da se je ta delavski oddelk poveril g. Antonu Kristanu, zastopniku socialne demokratične stranke. Enotnost vseh slovenskih strank je bila takrat in je še danes in bo še tudi v bodoče v sedanji dobi absolutno potrebna. Demokratični nazor je sicer prodril v našem ljudstvu, vendar globlje v demokratični nazor se naš svet še ni ugloobil — se niti uglobiti ni mogel, ker je individualizem sam kot tak kljub Krekovemu delu že globoko vkoreninjen tudi med nami. Vzoru demokracije je zelo blizu socialna demokracija, zato smo se celo veselili, ker se pri sestavi Narodne vlade SHS v Ljubljani socialnodemokratična stranka ni prezrla, da bi seveda mi bili s svojega vidika videli rajši, če bi se bilo to mesto poverilo možu iz naših delavskih vrst. Ker se to ni zgodilo, je to za našo organizacijo morebiti še boljše, ker nismo čisto nič odgovorni za odredbe, ki tičejo delavstvo. Odrešeni smo, hvala Bogu, tistega tako čudno, da ne rečemo neokusnega stavka: Mi in samo mi smo to storili. Zadovoljno se bomo smejali, kadar bomo poslušali socialne demokrate, ki nam bodo pripovedovali: »Mi smo to storili«, ker vemo, da samohvala na koncu koncev ubije tudi stranko, ker hvaležnost je čednost, zelo lepa, toda ljudje nismo in po svoji skvarjeni naravi ne znamo biti hvaležni in se nam pokadi pod nosom, če kdo pravi, da nam je skazal kako dobroto. Z demokratičnega idealnega vidika bi se bilo moralo, in v tem oziru ima naš sotrudnik prav, poskrbeti za to, da bi bil moral biti poverjenikov namestnik vzet iz naših vrst. Liberalci pravijo, da imajo tudi svojo delavsko organizacijo. Ne vemo, kako močna je, o naši pa vemo, da obstoji že od leta 1893 sem in njenega obstoja tudi nihče ne zanikava, četudi ne stojimo na načelu razrednega boja. Demokratično mišljenje toraj gre naši organizaciji vplivno mesto tako v poverjeništvu za socialno skrbstvo kakor tudi v poverjeništvu za javna dela. Nam se zdi to nekaj, kar je z demokratičnega vidika umiljivo samobsebi že zato, da se vzravnavajo nasprotujoča si nasprotstva koristi posameznih stanov. Če ta nazor še ni snlošno pripoznan, to kot demokrati sicer obžalujemo, toda tolažimo se z mislijo, bodisi že zofistična ali ne: popolno umevanje demokratične misli med nami še ni dozorelo, ker to ni bilo mogoče: nosimo še vedno dedščino velikega individualista dr. Šusteršiča, nevede in nehoče smo v okovih liberalnega individualističnega nauka in navzeli smo se Nietschejevega nazora o nadčloveku. Mi stojimo šele na pragu naše demokratične dobe, zato ne umevamo, da zahteva demokratizem od vsakoogar to, kar mu gre. Ker socialno-demokratični poverjenik za socialno skrb ni upošteval obrazloženih naukov demokratične abecede, je s tem do-

kazal le to, da je le diletant v demokraciji in da velja zanj nekoliko spremenjen verz: Proč votla rekla, ki jih je demokracija že pomedla!

Izdajatelj in odgovorni urednik **Mihael Moškerc**.
Tisk Katoliške Tiskarne.

Pristopajte k Jugoslovanski Strokovni Zvezi!
Širite „Našo Moč“!

Sorbenje, garje, lišaj, hraste. Najzanesljiveše sredstvo proti temu je „**PARATOL**“ domače mazilo. Ne maže, je brez duha, torej tudi čez dan uporabno. Velik lonček K 5 — dvojni lonček K 9 **PARATOL** — PRASEK varuje občutljivo kožo. Skatija K 3. — Oboje se dobi proti predplačilu ali povzetju pri **PARATOL** delavnici lekarnarja **ULMER** Budapešta VII-21 Róza-utca 21.

Ustanov. l. 1893.

Ustanov. l. 1893.

VZAJEMNO PODPORNNO DRUŠTVO V LJUBLJANI
registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Dovoljuje članom posojila proti poroštvu, zastavi živiliških polj, posestev, vrednostnih papirjev ali zaznambi na službene prejeme.

Vračajo se posojila v 7 $\frac{1}{2}$, 15 ali 22 $\frac{1}{2}$ letih v odsekih ali pa v poljubnih dogovorjenih obrokih. Kdor želi posojila, naj se obrne na pisarno v Ljubljani, Kongresni trg št. 19, ki daje vsa potrebna pojasnila.

Zadruga sprejema tudi hranilne vloge in jih obrestuje po 4 $\frac{1}{4}$ %.

Društveno lastno premoženje znaša koncem leta 1915 519.848,40 kron. Deležnikov je bilo koncem leta 1915 1924 s 15.615 deleži, ki reprezentujejo jamstvene glavnice za 6.089.850 kron.

Gospodarska zveza
centrala za skupni nakup in prodajo v Ljubljani, reg. zadr. z o. z.

Stalna zaloga poljedelj. strojev: motorjev, mlatilnic, viteljev, slamo- in reporezn. c, brzopari nikov, plugov, bran, čistilnikov i. t. d.

Prodaja:

umetnih gnojil, kolonijalnega in specializirane blaga ter poljskih pridelkov.

Zaloga:

pristnega domačega in ogrskega vina, žganja i. t. d.

Lastna izdelovalnica in prekajevalnica klobas. - Lastna zeljarna.